

PEARL COHEN ZEDEK LATZER

HERZLIYA · NEW YORK · HAIFA · BOSTON

Admitted in Israel

Nachman Cohen-Zedek **
Zeev Pearl *
Mark S. Cohen **
Doron Latzer **
Guy Yonay **
Dor Cohen-Zedek *
Haim Ravia
Joel M. Stein *
Kailia Klein
Yosef Carmel Miller
Doron Sieradzki °
Hadar Solomon
Mitchell Shelowitz **
Yosi Barkai °
Hili Rashkovan *
Naomi Liver, M.Sc. °
Irit Gordon, Ph.D. °
Oded Kadosh**
Dan Or-Hof *
Kobi Meir
Yossi Markovich
Assaf Weiler °
Farha Jubran Miller
Amir Sadeh
Inbal Perlstein
Yitzchak Chamudot *
Netta Nashilevich
Meital Krupik
Tal Kaplan
Idan Frydman
Sagit Sazger
Gad Ben Gera, B.Sc. °
Nathaniel Agou
Ron Mosberg
Moshe Amsalem
Anat Mandel
Yael Shalem
Hagai Yaari
Daniel Intract
Raz Ofer
Irena Shnaider
Tsafir Moshe

12 בנובמבר 2012

קו ישייר: 09-9728083

דואל: HaimR@pczlaw.com

אסמכתא: 973586-11-01

לכבוד

איגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר)

בית מפעיל

רחוב ברקת 6

ת.ד. 7210

פתח-תקווה 49517

ג.א.נ.,

חסוי, יחסי עו"ד - לקוח

במצורף להודעת דואר-אלקטרוני

הנדון: חברות רימון לוי בוועד המנהל

התבקשנו לחוות דעתנו ולפרט אודות שאלת חברותו של רימון לוי ("רימון") באיגוד האינטרנט הישראלי (ע"ר) ("האיגוד" או "העמותה") וכפועל יוצא אף ביחס לשאלת כהונתו בוועד העמותה – וזאת בהתחשב, בין היתר, בהוראות חוק העמותות, התש"ם-1980 ("חוק העמותות"), תקנון האיגוד ומקורות נוספים. ממצאינו יפורטו להלן בחוות דעת זו.

1. רקע עובדתי

1.1. העובדות שלהלן מהוות בסיס לחוות דעתנו. לצורך סקירתן הסתמכנו על שני אלה -

▪ הודעת דואר-אלקטרוני מנהורא דגן-הס, מיום 11.11.2012 בשעה 14:57 הכוללת את תדפיס כרטיס החבר של רימון ממערכת החברים הממוחשבת של האיגוד ("מערכת החברים") וכן העתקים מהודעות התזכורת שנשלחו לכאורה אל רימון לצורך חידוש חברותו ("התזכורות");

▪ הודעת דואר-אלקטרוני של רימון מיום 11.11.2012 בשעה 10:38, שבה תיאר את הנסיבות מנקודת מבטו;

1.2. על-פי מערכת החברים, רימון שילם את דמי החבר עבור תקופה שהסתיימה ביום 13.4.2012;

1.3. בכל אחד מהתאריכים 13.3.2012, 13.4.2012, 13.5.2012 ו- 13.6.2012, נשלחה לרימון תזכורת, שבה נקרא לחדש את חברותו באיגוד. מפאת חשיבות הדברים, להלן יפורט נוסח¹ התזכורות –

Admitted in the US

David A. Loewenstein **
Caleb Pollack **
Francine Alfandary*
Morey B. Wildes **
Sibley P. Reppert **
Todd J. Braverman
Craig L. Puckett **
Anthony J. Janiuk ***
Clyde Shuman*
Jackie Zion
Michelle Deng
Prakash Subbiah *
Jonathan Passner
Keren Livneh
Darya Dominova **
Dov Greenbaum, Ph.D ***
Heidi Li ***
Jan Decker
Michael J. Markoff

Israeli Patent Attorneys

Tamar van der Boom, Ph.D. °
Yaffa Schindler, Ph.D. °
Temira Sklarz, Ph.D. °
Michal Moav, B.Sc.EE °
Dror Shifman, Ph.D. °
Tami Ben Ari B.Sc. °
Perez Greenman, Ph.D °
Nurit Gefen, M.Sc. °
Anat De Picciotto, Ph.D. °
Aryeh Rosenzweig °
Ginat Muginstein, Ph.D. °
Ophir Tal. °

US Patent Agents

Milo Eadan B.Sc. *
Oren Milstein *
Andrew J. Cochran, M.Sc. *
Mauricio Alvarez, Ph.D. *

European Patent Attorneys

Elizabeth Dawson ^^
Richard Korn ^^

For a complete list of professionals please visit our website at www.pczlaw.com/professionals

* admitted in New York
** admitted in other jurisdictions
° Israeli patent attorney
▪ admitted to the USPTO
^^ admitted to the EPO
Shlomo Cohen-Zedek (1906-1997)

¹ למעט שינויים קלים בנוסח התזכורות וכוותרתן, נוסח ארבעת התזכורות כמעט זהה.

"שלום רימון לוי

"על פי רישומינו, תוקף חברותך באיגוד האינטרנט הישראלי [עומד להסתיים בעוד כחודש / הסתיים / הסתיים לפני כחודש / הסתיים לפני כחודשיים]. נשמח מאד לראותך בין חברינו גם בשנה הקרובה. "להידוש חברותך, אנא הכנס לאתר החברים members.isoc.org.il: ובחר באופציה "חדש חברותך". לתשומת לבך, החברות באיגוד היא למשך 12 חודשים מיום חידוש החברות. "איגוד האינטרנט הישראלי ממשיך בתנופת עשייה והרחבת הפעילות למען הטמעת האינטרנט בשכבות רבות ומגוונות בחברה ובמשק הישראלי וקידום תרבות האינטרנט בישראל. לפרטים נוספים אודות פעילויות האיגוד: www.isoc.org.il. "אנו מקווים כי ביחד נוכל לתרום להמשיך ולקדם את האינטרנט בישראל. נשמח מאד לראותך בין חברינו גם בשנה הקרובה.

"בברכה,

"איגוד האינטרנט הישראלי"

- 1.4. התזכורות נשלחו אל כתובת הדואר-אלקטרוני rimon@makash.ac.il. לא קיבלנו תשובה לשאלתנו האם יש בידי האיגוד חיווי על קבלת התזכורות בפועל אצל רימון.
- 1.5. לדברי רימון, הוא בחר שלא לחדש את חברותו "ע"מ לבחון מנגנון התזכורות של מערכת החברים, שכידוע לכולנו אינה מתפקדת כפי שהיינו רוצים שהיא תתפקד". לדבריו, במועדים הרלבנטיים לחוות דעת זו הודיע על כוונתו דלעיל למנכ"ל האיגוד, אתי אקרלינג וכן למי-טל גרייבר שוורץ. למיטב זכרונו, הוא לא קיבל אף אחת מהתזכורות ואף סבר כי מעת שיחדש את חברותו, לא ייפגע רצף חברותו בעמותה.
- 1.6. רימון ציין כי במועד שאינו זכור לו, נהורא דגן הס יצרה עמו קשר טלפוני והזכירה לו כי עליו לחדש את חברותו. רימון יידע את נהורא כי יבצע את החידוש עם הגעתו למשרדי האיגוד, אך שכח לעשות כן. כשבועיים לאחר מועד זה, הזכירה מנכ"ל האיגוד לרימון לחדש את חברותו והוא עשה כן בסמוך לשיחתו עמה.
- 1.7. רימון שילם את דמי החבר ביום 12.7.2012, בהתאם לקבלת תשלום שמספרה ILS 702383.

2. השאלות נשוא חוות הדעת

- 2.1. האם בניסבות דגן פקעה חברותו של רימון בעמותה?
- 2.2. במידה שהחברות בעמותה פקעה, מאימתי חודשה מרגע ששולמו דמי החבר?
- 2.3. במידה שהחברות בעמותה פקעה, האם תמה מאליה גם החברות בוועד?

3. הנחת יסוד

האיגוד גורס כי שיגר לרימון את התזכורות, בדואר אלקטרוני, בדבר סיום חברותו, כדי שידאג להסדיר את התשלום. רימון משיב כי לא קיבל את התזכורות האלה. בין אם קיבל את התזכורות בפועל ובין אם לאו, תקנון האיגוד קובע כי משלוח הודעה שלא חזרה יהווה "ראיה מוחלטת" לקבלתה בידי החבר. לעניין זה אנו מניחים אפוא, שאפילו לא התקבלו התזכורות בפועל בידי רימון, יש לראותן כאילו הגיעו ליעדן.

4. התשתית החוקית

ההוראות הצריכות לעניין זה מצויות בתקנון האיגוד, בחוק העמותות ובתקנון המצוי בתוספת לחוק העמותות. למען הבהירות, הן ייסקרו תחילה אחת לאחת וניתוחן ייעשה לאחר מכן -

4.1. תקנון האיגוד קובע כי "תשלום דמי חבר הינו תנאי ראשוני לחברות בעמותה באותה שנה" (סעיף 4(ג) לתקנון). עוד הוא מורה כי החברות באיגוד פוקעת "עקב אי תשלום דמי חבר לעמותה בתוך תקופת 60 יום ממועד קבלת הדרישה לתשלום" (סעיף 4(א) לתקנון). הדגשה זו וכל ההדגשות שלהלן הוספו ואינן במקור, אלא אם כן צוין אחרת – ח.ר.).

התקנון כולל הוראות מפורטות בדבר אופן מסירת דרישה לחבר: דרישה כזו יש לתת בכתב (1) שיימסר לחבר ביד; או (2) ישלח בדואר רגיל אל מענו הרשום בפנקס החברים; או (3) ישלח בדואר אלקטרוני על-פי כתובת הדואר האלקטרוני הרשומה בפנקס החברים (תקנה 7(א) לתקנון). שליחת מכתב ובו הודעה לכתובת החבר כשהוא מבויל כהלכה, או משלוח דואר אלקטרוני לכתובתו הרשומה ואשר לא חזר לשולחו תוך שלושה ימים, "יהוו ראיה מוחלטת בדבר קבלת ההודעה על ידי החבר" (תקנה 7(ג) לתקנון).

תקנון האיגוד מורה עוד כי האסיפה הכללית רשאית, לפי הצעת הועד, להחליט על הוצאת חבר מן העמותה מהטעם שיש לו "חוב או קנס לעמותה, והוא טרם נפרע מעבר לחודש אחד" (סעיף 5(ב) לתקנון) – ובלבד שהוועד נתן לחבר הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו לפניו (סעיף 5(ג) לתקנון)².

4.2. סעיף 16 לחוק העמותות קובע כי "התנאים לחברות בעמותה, פקיעת חברות, קבלת חברים, פרישתם והוצאתם יהיו לפי הוראות התקנון, ואולם – (1) לא תותנה פרישתו של חבר אלא במתן הודעה זמן סביר מראש; (2) לא יוצא חבר אלא מן הטעמים שפורטו בתקנון ולאחר שניתנה לו הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו".

4.3. התקנון המצוי בתוספת הראשונה לחוק העמותות ("התקנון המצוי") קובע הסדרים בדבר סיום חברותו של אדם בעמותה³. בין השאר הוא מורה כי החברות בעמותה פוקעת במות החבר, בפרישתו מהעמותה

² סעיף 5(ג) מורה כי הוועד לא יציע לאסיפה הכללית להוציא חבר מהעמותה "מהטעמים האמורים בתקנת משנה (ב) (2) או (3) אלא לאחר שהתרה בחבר ונתן לו זמן סביר לתיקון המעוות". תקנת-משנה (ב) (3) עניינה בהוצאת חבר שהורשע בשל עבירה שיש עמה קלון או עבירה על דיני מחשבים, תקשורת ומידע. ברור שאין זה ממין הנושאים שחבר יכול לתקן בו את המעוות. סעיף 5(ג) דן משקף את ההוראה המקבילה בסעיף 3(ג) לתקנון המצוי בתוספת הראשונה לחוק העמותות, מילה במילה. אותו סעיף 3(ג) לתקנון המצוי קובע כי הוצאת חבר מעמותה בשל אי-תשלום דמי החבר יכול שתהיה רק לאחר שהוועד נתן לו התראה והזדמנות לתקן את המעוות. מסיבה זו אני סבור שנפלה טעות בסעיף 5(ג) לתקנון האיגוד, ובמקום תקנת משנה (ב) (3) עליו להתייחס לתקנת משנה (ב) (4) שעניינה הוצאת חבר מהעמותה בשל חוב או קנס שלא נפרעו. מומלץ לתקן את התקנון בנקודה זו באסיפת האיגוד הקרובה.

³ בהעדר תקנון אחר, התקנון המצוי הוא תקנונה של העמותה (סעיף 10 לחוק העמותות). משאימצה עמותה תקנון שלם משל עצמה, התקנון המצוי ישמש ככלי פרשני המסייע בהבנת הוראות החוק.

או בהוצאתו ממנה (סעיף 3(א) לתקנון המצוי). האסיפה הכללית היא הרשאית להחליט על הוצאת חבר מן העמותה לפי החלטת הוועד, בין השאר מהטעם שהחבר לא שילם לעמותה את המגיע לה ממנו (סעיף 3(ב)(1) לתקנון). עם זה, נאסר על הוועד להציע לאסיפה כללית להוציא חבר מן העמותה אלא לאחר שנתן לו הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו לפניו, ולא יציע להוציאו מחמת אי-תשלום אלא לאחר שהתרה בחבר ונתן לו זמן סביר לתיקון המעוות (סעיף 3(ג) לתקנון המצוי).

5. הניתוח המשפטי

5.1. חוק העמותות מונה שני תנאים מצטברים להוצאת חבר מהעמותה - (א) קיומם של טעמים להוצאה שפורטו בתקנון. כמובן שאי-תשלום דמי חבר הוא טעם מספיק לפי תקנון האיגוד להוצאת חבר מהעמותה; (ב) ניתנה לחבר הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו.

חוק העמותות מורה במפורש כי בעניין זה הוא גובר על – ומסייג את - הוראות התקנון. שני התנאים דלעיל הם אפוא תנאים קוגנטיים, שאין להתנות עליהם (ה"פ (מחוזי חיפה) 203/03 אבו מוך אחמד נ' עמותת גיל הזהב לזקנים בקה אל גרבייה, פס' 11 לפסה"ד של השופט עמית (פורסם בבנו, 25.7.2005). להלן: "עניין אבו מוך"; בן-ציון גרינברג, נחמיה בן-תור "דיני עמותות להלכה ולמעשה" כרך א (תל-אביב 2002), 185. להלן: "גרינברג ובן-תור בספרם"). התנאים הללו הם עדות למידת הרצינות שמייחס חוק העמותות להוצאת חבר מהעמותה. הצעת חוק העמותות העידה כי סעיף 16 נועד "לאפשר לעמותה לקבוע בתקנונה כראות עיניה מי ראוי ומי אינו ראוי להיות חבר בה, תוך שמירה על זכותו של אדם להיות חבר רק על פי רצונו החופשי ובלי שהוצאתו מהעמותה תוכל להיקבע בהחלטה שרירותית בלבד" (צוטט בע"א 197/89 הסתדרות אגודת ישראל בארץ ישראל נ' שלום משה שוורץ, פ"ד מה (3) 320, 324-325 (1991), מפי השופט מלץ, כראיה לכך שלו חל בניסבות העניין חוק העמותות, היתה ניתנת לפיו זכות טעון).

5.2. לעניין זה, "פקיעה" ו"הוצאה מחברות" הם אחד. כך, התקנון המצוי קובע כי החברות "פוקעת" ב"הוצאת חבר" מהעמותה, וכי אי-תשלום דמי חבר מהווה עילה להוצאה כאמור – ללמדך שהוצאה מחברות היא אחת הדרכים שבהן חברות פוקעת. גם הפסיקה והספרות המשפטית מזהים "פקיעה" עם "הוצאה מחברות" (גרינברג ובן-תור בספרם, 181, וכן להלן, בסעיפים 5.5 ו-5.7 לחוות דעת זו). ואמנם, הוצאה מחברות היא הסנקציה היותר חמורה שבידי עמותה לנקוט נגד חבר –

"הוצאתו של חבר מהעמותה היא הסנקציה היותר חמורה שבידי העמותה לנקוט נגדו. הוצאתו של חבר פוגעת בזכויותיו כחבר עמותה. לעתים קרובות הוצאתו עלולה לפגוע גם בכבודו ואף בגאוותו.... לכן נדרש להשתמש בצעד חמור כזה, הוצאת חבר מעמותה, רק במקרים קיצוניים כאשר ברור וגלוי לכל, כי הפגם שדבק בחבר הוא כה חמור שחומרתו מונעת מהעמותה לאפשר את חברותו בה" (גרינברג ובן-תור בספרם, לעיל, בעמ' 183).

5.3. תשלום דמי חבר הוא תנאי לחברות באיגוד, כאמור בתקנון העמותה. יש בתקנון שתי דרכים שבהן מסתיימת חברות באיגוד עקב אי-תשלום חוב דמי חבר –

- האחת, פקיעת חברות אוטומטית הנכנסת לתוקף בתום 60 יום ממשלוח דרישת תשלום לחבר, שכן עצם המשלוח מהווה "ראיה מוחלטת" לקבלת הדרישה (להלן, למען הנוחות, "פקיעה אוטומטית");
 - השנייה, החלטת האסיפה הכללית לפי המלצת הוועד לאחר שניתנה לחבר הזדמנות להשמיע טענותיו (להלן, למען הנוחות, "הוצאת חבר בהחלטת אסיפה").
- 5.4 ברור בעליל שהוצאת חבר בהחלטת אסיפה, כפי שהיא מעוגנת בתקנון האיגוד, עולה בקנה אחד עם ההוראות הקוגנטיות של חוק העמותות. גדר הספק הוא ביחס למנגנון הפקיעה האוטומטית. לכאורה מנגנון זה איננו עולה בקנה אחד עם הוראות חוק העמותות בכל אחד מאלה –
- 5.4.1 פקיעת החברות מתרחשת מאליה, באופן אוטומטי;
 - 5.4.2 הפקיעה אינה מותנית במתן זכות טעון לחבר;
 - 5.4.3 בניגוד להוצאת חבר בהחלטת אסיפה ולתקנון המצוי, אין לוועד שיקול דעת בהחלטה אם להמליץ על סיום החברות; וכן -
 - 5.4.4 בהיותה אוטומטית, החברות אינה תמה בהחלטת האסיפה הכללית אלא מעצמה.
- סטיות אלה שבין מנגנון הפקיעה האוטומטית לבין ההוראות הקוגנטיות בחוק העמותות מחריפות לנוכח העובדה שתקנון האיגוד קובע כי הודעת דואר אלקטרוני שנשלחה לחבר ולא חזרה מהווה "ראיה מוחלטת" לכך שהתקבלה בפועל על-ידו. בכך הוא שולל מחבר את הזכות לטעון שהודעה, אף כי נשלחה ולא חזרה, לא הגיעה ליעדה בשל סיבות כאלה או אחרות.
- 5.5 ודוק: ביחס לאגודות שיתופיות קבעה הפסיקה בעניין אחד כי פקיעה אוטומטית של חברות אינה חוקית (עמ"נ (מחוזי י-ם) 342/06 קרן אהרונסון בע"מ ו-31 אח' נ' רשם האגודות השיתופיות ואח', פס' 14-16 לפסק דינה של השופטת צור (פורסם בבנו, 8.5.2007. להלן: "עניין קרן אהרונסון"). באותו עניין דובר סבר רשם האגודות השיתופיות כי חברותם של המערערים פקעה שכן הואיל ובמשך שנים לא שיווקו את תוצרתם באמצעות האגודה, חדלו להתקיים בהם תנאי הסף הנדרשים לכשירות לחברות על פי תקנון האגודה. בית המשפט קיבל את הערעור שהוגש על החלטתו. מפאת חשיבות הדברים נביאם כלשונם –
- "החברות באגודה שיתופית הינה זכות בעלת חשיבות מהמעלה הראשונה, נוכח המעמד והזכויות הקנייניות המוקנות למי שהתקבל כחבר באגודה. כפועל יוצא מכך הפסקת חברות באגודה הינה אקט חשוב שיש לבצעו בדרך מסודרת, בזהירות ותוך שמירה מירבית על כללי מינהל וצדק. פקיעה אוטומטית (או פקיעה מאליה) משמעותה כי החבר מוצא עצמו מחוץ לאגודה, בלא שהתקיים בעניינו כל הליך מסודר, בלא שנערכה בדיקה עובדתית אם התקיימו בו התנאים הקבועים בפקיעת החברות, בלא שהתקבלה החלטה של המוסד המוסמך לכך והעיקר – בלא שנערך בירור או שימוע לאותו חבר.
- "נדמה שאין צורך להכביר מילים על החשיבות הנודעת לזכות הטיעון. זכות זו היא מכללי הצדק הטבעי שראוי לכבד ולשמר, במיוחד בהליכים שיש בהם כדי לפגוע בזכותו של אדם. זכות הטיעון היא זכות

מהמדרגה הראשונה במשפט המינהלי ויש לה תרומה משמעותית להליך עשיית הצדק וליצירת אמון בגוף המחליט..."

כיוצא בזה, גם בית המשפט העליון קבע כי "פקיעה מאליה נושאת משמעויות מרחיקות לכת, שאינן קנייניות בלבד... בחינת השאלה האם פקעה מאליה חברות בקיבוץ צריכה אפוא להיעשות בזהירות מירבית תוך מתן פרשנות מצמצמת להוראות הרלבנטיות בדין ובתקנון האגודה" (עא 3581/04 **קיבוץ בית ניר, אגודה שיתופית חקלאית נ' אלה שק** (פורסם בנבו, 11.7.2006), 17). באותו עניין מדובר היה בהוצאת אדם מחברותו בקיבוץ. בית המשפט הכיר רק במוות כמפקיע מאליו את החברות בקיבוץ.

כמובן, עמותה אינה זהה לאגודה שיתופית, לא כל שכן לקיבוץ, שכן החברות בעמותה אינה מקנה זכויות קנייניות. עם זה, יש בשלילת החברות כדי לפגוע בזכויות החבר הנובעות מהתקנון, שהן חוזיות באופיין, וכן בכבודו ובגאוותו (**גרינברג ובן-תור בספרם**, 183; עוד ראה את בש"א (מחוזי ת"א) 3635/06 **ארגון אלמנות ויתומי צה"ל ואח' נ' חנה בן ארצי ואח'**, פסקה ד' להחלטת השופט זפט (פורסם בנבו, 22.2.2006). להלן: "**עניין בן ארצי**"). משכך, הגיונה של הפסיקה בעניין **קרן אהרנוסון** חל גם בהוצאת אדם מחברותו של עמותה.

5.6. אנו מוכנים להניח בדוחק, שלמרות הסתירות שמנינו לעיל בין מנגנון הפקיעה האוטומטית לבין הוראות חוק העמותות, ניתן להפעיל את מנגנון הפקיעה האוטומטית באופן שיעלה בקנה אחד עם הוראות חוק העמותות. אולם כדי שיהלום את הוראות החוק, צריך שהתזכורות שמשגר האיגוד לחבריו יכללו התראה מפורשת כי - (1) אי-תשלום יביא לסיום החברות; וכן כי (2) טרם שתפקע החברות, לחבר זכות טעון בעניין זה בפני הוועד או ועדה שהוא מינה לעניין זה, במועד הקבוע בתזכורת. בחר החבר שלא לממש את זכות הטיעון – תפקע חברותו; לעומת זאת אם בחר לבוא ולטעון בפני הוועד או מי שהוועד מינה לשם כך – החברות לא תפקע אלא אם כן הוחלט אחרת בתום השימוע ולאחר שנשקלו דברי החבר.

לו כך היה נאמר בתזכורות, היינו סבורים כי העובדה שסיום החברות אינו מובא לאישור האסיפה הכללית אין בה כדי לפגוע בחוקיות הוצאת החבר מהעמותה: אחרי הכל חוק העמותות אינו דורש שהאסיפה היא שתאשר את המהלך. כך דורש רק התקנון המצוי והוא ניגף מפני הוראה מפורשת בתקנון האיגוד. ואכן, **בעניין אבו מור** נאמר במפורש כי המחוקק לא קבע שהוצאת חבר תעשה בהכרח על ידי החלטה של האסיפה הכללית.

דא עקא, שעיון בנוסח התזכורות מעלה כי סיום החברות מצוינת בהן בשפה רפה ("תוקף חברותך באיגוד האינטרנט הישראלי [עומד להסתיים בעוד כחודש / הסתיים / הסתיים לפני כחודש / הסתיים לפני כחודשיים]") וכי זכות החבר להביא את טענותיו בפני גורם כלשהו לא מאוזכר כלל.

5.7. בדעה שאין זכות להוציא חבר מהעמותה אלא אך ורק לאחר התראה והליכי שימוע מחזיק גם המלומד פרופ' דוד א' פרנקל בספרו "**דיני עמותות בישראל**" (תל-אביב, 2012) 108-109 -

"החוק מחייב לפרט בתקנון את הטעמים שבעטיים ניתן להוציא חבר מהעמותה. אין להוציא חבר מהעמותה מכל טעם אחר. נוסף לכך חייבת להינתן לכל חבר שהעמותה רוצה להוציאו ממנה, הזדמנות נאותה להשמיע טענותיו..."

...

"כאשר הוועד רוצה להציע הוצאת חבר מכל אחד משלושת הטעמים הראשונים (אי-תשלום דמי חבר, אי-קיום הוראות התקנון או החלטות האסיפה הכללית, ופעולה בניגוד למטרות התקנון – ח.ר.), הוא חייב להתראות בחבר מראש ולתת לו זמן סביר לתקן את המעוות – דהיינו לשלם לעמותה את המגיע לה ממנו, לקיים את הוראות התקנון או החלטות האסיפה הכללית, ולהפסיק לפעול בניגוד למטרות העמותה. רק אם לא תיקן החבר את המעוות, יהיה הוועד רשאי להמשיך בהליכי ההוצאה – מתן הזדמנות להשמיע בפניו את טענותיו, ואם לא שוכנע הוועד – להציע לאסיפה הכללית הוצאת חבר מן העמותה..."

5.8. אין לחבר ועד חסינות מפני הוצאה מחברותו בעמותה. כשמתקיימת עילה להוצאתו מהחברות, דינו כדין חבר מהשורה. הוא אינו זכאי ל'הנחות' בשל היותו חבר ועד – ובמקביל אין להחמיר איתו ככזה. בפרט, יש להימנע מהחמרת יתר עם חבר ועד מפני שיש בה כדי לסכל את רצון חברי העמותה שבחרו בו לתפקידו. בנוסף, חילוקי דעות על אופן ניהול העמותה אינם סיבה לפרש את ההוראות בדבר סיום חברות באופן כזה או אחר –

"... השימוש בסמכות להדיח חבר מחברותו בעמותה אפשרי רק על פי העילות הקבועות בתקנון העמותה, ולאחר מתן זכות טיעון לחבר המועמד להדחה, ואין צריך לומר שהשימוש בסמכות הדחה כפוף ככל שימוש בזכות, לחובת תום הלב.

"לפיכך, לא ניתן לעשות שימוש בסמכות שניתנה לאסיפה הכללית להדיח חבר עמותה מחברותו בעמותה רק בשל חילוקי דעות על אופן התנהלות העמותה והדרכים להגשמת מטרותיה, או בשל גיבוש רוב בנציגות הנבחרת בעד החלפת היו"ר ביו"ר אחר.

"הרחקת חבר מעמותה הינה צעד קיצוני שיש בו פגיעה בכבוד האדם של המודח..." (עניין בן ארצי (דלעיל))

5.9. לדברי רימון הוא נמנע מתשלום דמי החברות במסגרת בדיקה של מערכת החברים. בהעדר מידע לסתור, לצורך חוות דעת זו נניח כעניין שבעובדה שאכן זו הסיבה להימנעות מהתשלום. העובדה שהאיחור לשלם דמי חבר נעשה במסגרת תפקיד חבר הוועד, שוללת לדעתנו את האפשרות לפעול כנגדו בשל מחדלו, אפילו היה מתקיים לו שימוע כדין (ובלבד שהיה פורע את התשלום כפי שאכן עשה לבסוף). בנסיבות דן אנו סבורים ששליטת החברות לא היתה עולה בקנה אחד עם החובה להפעיל את זכויות העמותה כלפי החבר בתום לב ובדרך מקובלת, כנזכר לעיל בעניין בן ארצי.

5.10. לבסוף: הנחת היסוד הגלומה בהוראה שאי-תשלום דמי חבר מפקיע חברות, היא שהחדל לשלם אינו מעוניין עוד בחברותו בעמותה, או שהוא מזלזל בחובות-היסוד שלו עד כדי כך שיש להמליץ על הוצאתו ממנה. במקרה כזה רואים את החבר כמי שבהתנהגותו מפקיע את חברותו (לדוגמה: תיק מס' 161/303/10 ליצקי נ' מעש כפר שיתופי להתיישבות חקלאית בע"מ, בפני ע' רשם האגודות השיתופיות).

הנחה כזו אינה יכולה להתקיים במקום שמדובר בחבר ועד שהוא פעיל בוועד ובעמותה, מעיד כי לא שילם רק כדי לבחון את תקינות מערכת החברים ופורע את חובו לאחר שהוא מקבל תזכורות בעל-פה על כך. זוהי סיבה נוספת מדוע איננו סבורים שאפילו היה מתקיים שימוע, היה בו כדי להביא לסיום חברותו של רימון בעמותה.

6. תמצית המסקנות בחוות דעת זו

התמצית שלהלן נועדה לנוחות הקריאה ואינה באה במקום הניתוח המפורט בחוות דעתנו -

- 6.1 חוק העמותות והפסיקה רואים בהוצאת חבר מהעמותה, צעד קיצוני.
- 6.2 על-פי חוק העמותות אין להוציא אדם מחברותו בעמותה בלא ליתן לו הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו. הפסיקה ייחסה לזכות זו חשיבות יתרה. על-פי נוסח החוק והפסיקה, הוראה זו אינה ניתנת להתנאה.
- 6.3 בתקנון האיגוד שני מנגנונים המאפשרים הפקעת חברותו של אדם בעמותה מחמת אי-תשלום דמי חבר: פקיעה אוטומטית והוצאת חבר בהחלטת אסיפה.
- 6.4 מנגנון הפקיעה האוטומטית, שהופעל בעניין דנן, אינו עולה בקנה אחד עם הוראות חוק העמותות בכך שאינו מאפשר לאדם הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו קודם שתישלל חברותו.
- 6.5 בדיקת התזכורות שנשלחו לרימון מעלה שגם הן אינן עולות בקנה אחד עם הוראות החוק שכן אין מעמידות את החבר על זכותו להשמיע את טענותיו תחילה. במקום זאת הן מניחות כעניין שבעובדה שהחברות פוקעת מאליה מחמת אי-תשלום דמי החבר.
- 6.6 משלא ניתנה לרימון הודעה כדין על הוצאתו מחברות, הכוללת הזדמנות נאותה להשמיע את טענותיו, חברותו בעמותה לא פקעה.
- 6.7 בנסיבות דנן לא היה מקום לשלול מרימון את זכות ההצבעה בבחירות. לענין זה אין לבוא בטענה כלפי ועדת הבחירות שכן הנחת היסוד שעמדה בפניה הייתה כי מי שבעניינם הופנתה אליה השאלתא, לא היו חברי עמותה.
- 6.8 לא ניתן לשלול את חברותו בעמותה גם בשל העובדה שהפעלת הזכות לשלול חברות צריכה להיעשות בתום לב וכן, בנסיבות העניין, מחמת כך שגילה דעתו בהתנהגותו כי הוא מעוניין בהמשך החברות.
- 6.9 משבאנו למסקנה כי החברות בעמותה לא פקעה, ממילא מתייתרות השאלות הבאות – אם פקעה, מאימתי התחדשה (האם ממועד תשלום דמי החבר או בדיעבד) וגם האם סיום החברות בעמותה מסיים אוטומטית את החברות בוועד המנהל או שמא החברות מסתיימת רק לאחר פעולה אקטיבית של החבר או הוועד.

7. המלצה לסיום

7.1. אנו ממליצים לתקן את התקנון כך שיהיה בו מנגנון אחד ויחיד לסיום חברות מחמת אי-תשלום דמי חבר, העולה בקנה אחד עם הוראות חוק העמותות. מנגנון כזה אינו מחייב בהכרח כי ההחלטה בדבר המשך חברות או הפסקתה תתקבל באסיפה הכללית. ראוי ונכון בעינינו שזכות השימוע לפני הפסקת החברות תקיים בפני הגורם שתינתן לו הסמכות להחליט על הוצאת חבר מהעמותה. אנו סבורים כי הוועד, או ועדה מוועדותיו, הוא הגורם הנכון לכך.

7.2. כל עוד אין בתקנון מנגנון מסודר אחד, אנו ממליצים להימנע משימוש במנגנון הפקיעה האוטומטית ולהסתפק במנגנון שעניינו הוצאת חבר בהחלטת אסיפה. לענין זה יש לקבוע נהלים מסודרים בדבר נוסח הפניה לחבר, מתן הזדמנות נאותה לטעון בפני הוועד, קבלת החלטת הוועד בדבר המלצה לאסיפה על הוצאה מחברות והבאת ההמלצה לאישור האסיפה.

האמור לעיל וממצאינו נערכו על-פי מיטב שיקול דעתנו והיכרותנו את הדין. עם זאת, אין באמור במזכר זה כדי להבטיח שרשויות המדינה או ערכאות משפט יאמצו את האמור בחוות הדעת.

אנו עומדים לרשותכם לצורך כל הבהרה, אם נדרשת.

בכבוד רב,

חיים רביה, עו"ד
פרל כהן צדק לצר

העתק: רו"ח דב פניני – הגוף המבקר של האיגוד.